

Herman Koch

luotaa rikosgenren rajoja

”En pidä itseäni rikoskirjailijana”, sanoo viimeksi syyskuussa Suomessa vierailut hollantilaiskirjailija **Herman Koch**. Silti henkirikos on keskeisessä osassa hänen suomennetuissa teoksissaan. Epämiellyttävät henkilöt johdattavat lukijan jännityksen jäljissä moraalisten pohdintojen äärelle.

Herman Koch sanoo lukeneensa paljon rikoskirjallisuutta. Eniten hän arvostaa Patricia Highsmithiä, tämän tapaa tiivistää psykologista jännitystä ja nähdä tapahtumat rikollisen silmin. Samaa Koch haluaa soveltaa omissa kirjoissaan. Hän käyttää monesti minä-kertojaa, jonka epäluotettavuus tuo juoneen lisäkierrettä.

Hollantilaiskirjailija kuvaa keski- luokkaa, koska tuntee sen parhaiten. Hän antaa henkilöidensä mielipiteiden ja poliittisten näkemysten törmäillä romaaneissa. Julistamista se ei ole, vaan monen suuntaisten katsomusten esilletuomista. Samalla Koch asettaa esille moraalin peruskysymykset ja saa lukijan arvioimaan omia katsantokantojaan.

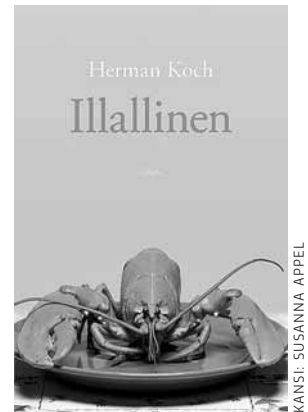
Romaanissa *Illallinen* (alkup. 2009) kovassa nosteessa oleva poliitikko

vaimoineen on kutsunut veljensä ja tämän vaimon illalliselle hienoon ravintolaan. Piinallisen korrektin keskustelun ja julkisivun alla muhii perheiden teini-ikäisten poikien julma salaisuus. Taustalta löytyy tositapa- us: vuonna 2005 kolme aivan tavallista, mukavan oloista teiniä murhasi asunnottoman naisen Barcelonassa.

Koch tiivistää jännitystä panemalla henkilönsä ja lukijan arvuuttelemaan, kuinka pitkälle vanhemmat ovat valmiita menemään oman maineensa suojelussa?

Illallisesta tuli Kochin kansainvälinen läpimurto. Kirja on julkaistu käännöksinä yhteensä 55 maassa, kirjailijan kotisivuilla julkaistu kartta kattaa huomattavan osan mantereista. Esimerkiksi egyptiläistä käännöstä luetaan Kochin mukaan myös Libyassa ja Marokossa.

Elokuvaksi *Illallinen* on sovitettu jo kolmesti. Amerikkalaisversio on

niistä tuorein, se sai ensi-iltansa viime keväänä. Koch ei ole siihen kovin- kaan tyytyväinen, toisin kuin aiempiin hollantilaiseen ja italialaiseen versioon. Jälkimmäisen ohjasi Ivano De Matteo vuonna 2014 ja se sai nimekseen *I nostri ragazzi*. Suomenkieliseltä nimeltään *Lapsemme* on esitetty Ylen Teema-kanavalla kah- teen kertaan, viimeksi tämän vuo- den heinäkuussa.

Lääkäri, Naapuri ja Pormestari

Lääkärin (alkup. 2011) päähenkilönä on yleislääkäri, jota inhottaa nähdä potilaitaan alastomana. Kenties hän- tä kiinnostaa vain se, mitä on kehon

KEIJO KETTUNEN

”Ei paha sanaa Amsterdamista, mutta oikeisiin suurkaupunkeihin kuten Lontooseen tai Pariisiin verrattuna paikallinen mentaliteetti on provinsiaalinen, kaikesta 1960-luvulla alkaneesta hyvästä huolimatta.”

KEIJO KETTUNEN

☺ Lääkäri Paolo (Luigi Lo Cascio) on vihainen ja järkyttynyt saatuaan tietää, että hänen poikansa Michele (Jacopo Olmo Antinori) on syyllistynyt julmaan rikokseen. Taustalla perheen äiti Clara (Giovanna Mezzogiorno). Ivano De Matteon ohjaama italialainen elokuva *I nostri ragazzi* (2014), suomalaiselta nimeltään *Lapsemme*, pohjautui Herman Kochin romaaniin *Illallinen*.

sisällä, ja kuitenkin hän joutuu hoitamaan vain pintaa, Koch sanoo.

Entuudestaan tuttu ja tunnettu näyttelijä saapuu vastaanotolle. Hoitotoimenpide oli yksinkertainen, mutta potilas kuolee jonkin ajan kuluttua. Oliko kyse hoitovirheestä vai tahallisesta teosta? Oliko lääkärin mustasukkaisuudella perusteita? Vai olivatko taustalla tapahtumat näyttelijän huvilalla, jossa perheet olivat viettäneet kesää?

Tässäkin romaanissa Herman Koch kuvaa keski-ikäisiä, vanhenevista pelkääviä miehiä groteskein

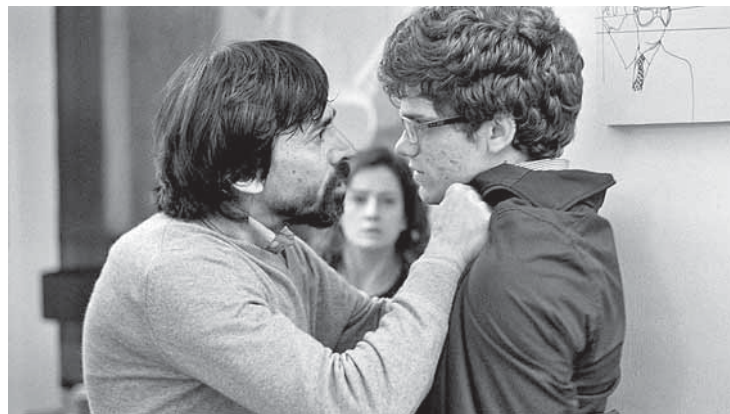
☺ "Kirjoitin kolumneja toistakymmentä vuotta, mutta lopetin jo aikaa sitten. En julistanut mielipiteitäni tyyliin 'älkää hyökätkö Irakiin', vaan tein pilaa ajan ilmiöistä."

vedoin. Hengissä pysyttelemisen vimmassaan miehet toimivat biologiansa viemänä, ottavat mittaa toisistaan, kuka on vahva, kuka on heikko.

Koch sanoo naislukijoidensa arvostavan sitä, että monet hänen kirjojensa naisahmoista ovat vahvoja ja että kirjat näyttävät, miten monetkin miehet kohtelevat naisia.

Naapurissa (alkup. 2014) yksi keikeinen hahmo on kansainvälisesti menestynyt kirjailija, jonka maine ja menestys ovat jo hiipuneet. Vuosien takaisessa läpimurtoromaanissa kaksi lukiolaista suunnitteli opettajansa täydellisen murhan, mutta kirja jätti tapauksen mysteeriksi.

Kirjailijan nykyinen, alapuolella asuva naapuri alkaa laatia hänelle kirjettä, jossa tahtoo kertoa oman osallisuutensa murhamysteerissä. Näin alkaa syntyä kirja kirjasta, jossa tekijä kommentoi kertomisen tekniikoita ja juonen rakennetta.

YLE TEEMA

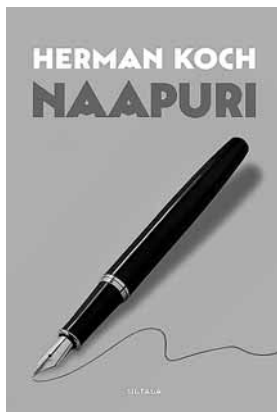
Nyt Koch ei pitäydy vain minä-ker-tojassa, vaan vaihtelee näkökulmia. Mukaan tulee muun muassa autent-tisen oloisia lehtihaastatteluja. Koch revittelee rennosti kirjailijan elämän ja julkikuvan koomillisuudella – ar-vatenkin hänen omat kokemuksensa ovat antaneet tähän kosolti aineksia.

Pormestarissa (alkup. 2016) saam-me tutustua Amsterdamin pormes-tariin, joka on ylimielinen ja täynnä itseään. Lisäksi hän on sairaalloisen mustasukkainen ja varma puolison-sa petollisuudesta. Mutta onko epäi-lyille aiheita? Herman Koch muis-telee Stephen Kingin sanoneen, et-tä voihan paranoiadiakin ihmistä jo-ku vainota.

Vaimon identiteetin Koch hämär-tää pannakseen lukijan punnitse-maan omaa suhtautumistaan. Kyl-lä, vaimo on maahanmuuttaja, mut-ta hänen oikeaa nimeään ei paljaste-ta, koska se olisi liian selvä vihje etni-sestä alkuperästä.

Eutanasia ja sen väärinkäyttö

Pormestarin sivuilla keskustellaan eutanasiasta, aivan kuten Hollan-nissa jatkuvasti. Eutanasia on maassa laajalti hyväksytty, mutta toisaalta on vanhoja ja sairaita ihmisiä, jotka eivät siihen halua turvautua. Koch sanoo-kin halunneensa ottaa esiin, kuinka jaloa keinoa voi käyttää väärin.

KANSI: SUSANNA APPEL

Pormestarin vaimo arvostelee miehensä vanhempien eutanasia-suunnitelmia. Hänen mielestään ne ovat vain huomion herättämistä ja turhamaisuutta. Vanhemmat halu-avat estää sen, että heidän poikan-sa näkee heidän heikkenevän. Ih-misen heikkous ei suinkaan merkit-se arvottomuutta, ja vanhemmat ha-luavatkin määrittää poikansa muis-tot heistä.

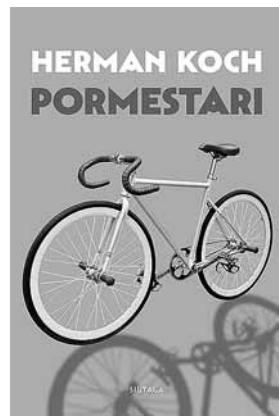
Kirjassa jää epäselväksi, kuinka paljon tahallisuutta oli mukana, kun pormestarin vanhempien yhteisessä eutanasiassa hänen isänsä kuitenkin jää henkiin.

Koch laittaa pormestarin suuhun yhtä ja toista epäsovinnasta. Tuuli-voiman vastustaminen ei ole Kochin omasta mielestä vain donquijote-maista taistelua tuulimyllyjä vastaan. ”Takavuosina jokaisen talon katolla oli tv-antenni. Ihan samaan tapaan uskon nykyisten tuulimyllyjen aika-naan katoavan.”

Vielä kirjan pormestari tyylyttää: ”Amsterdam on lelukaupunki, aikuis-ten pallomeri, ulkoilmamuseo, jos-sa on esillä vanhoja ammatteja.” Tä-s-tä asiasta Herman Koch on luoman-sa hahmon kanssa samaa mieltä: ”Ei pahaa sanaa Amsterdamista, mutta oikeisiin suurkaupunkeihin kuten Lontooseen tai Pariisiin verrattuna paikallinen mentaliteetti on provin-siaalinen, kaikesta 1960-luvulla al-kaneesta hyvästä huolimatta. Ams-terdamissa on silti mukava elää, ei-vätkä asuinalueet ole niin eriytynei-tä kuin noissa kaupungeissa. Itsekin asun hyvin monietnisellä alueella”, Koch kertoo.

Puoli vuotta Pohjois-Karjalassa

Kirjailijaksi Herman Koch ryhtyi 1980-luvulla: vuosikymmenen puo-livälissä ilmestyi esikoinen, novelli-kokoelma, ja vuonna 1989 ensimmäi-nen romaani. Tänä syksynä 64 vuot-ta täyttänyt Koch on tähän menses-

KANSI: SUSANNA APPEL

Herman Koch

(s. 1953)

Suomennetut teokset

- 2012 **Illallinen** (*Het diner*, 2009)
- 2013 **Lääkäri** (*Zomerhuis met zwembad*, 2011)
- 2015 **Naapuri** (*Geachte Heer M.*, 2014)
- 2017 **Pormestari** (*De Greppel*, 2016)

Julkaissut seitsemän novellikoko-elmaa ja yhdeksän romaania.

sä julkaissut seitsemän novellikoko-elmaa ja yhdeksän romaania.

”Rakastin tarinoiden kertomista ihan pienestä pitäen. Kun tulin kou-lusta kotiin, vanhemmat kysyivät, mi-ten koulussa meni. Minusta siellä oli tylsää ja rupesin keksimään juttuja, joihin he uskoivat”, Koch nauraa. Mon-tesessori-koulusta tuli lähtö, koska hän oli liian taitava imitoimaan opettajia.

Piirtäminen ja jalkapallon pelaam-inen jäivät siksi, että Koch arvi-oi kykijensä niissä olevan vähäiset. 18-vuotiaana hän tajusi, että kirjoitta-misesta tulee ammatti, jossa hän voi olla onnellinen.

Suomeen Herman Kochilla on varhainen side: 1970-luvulla hän te-ki maatalon töitä Pohjois-Karjalan Vuonisjärvellä. Parikymppinen nuo-rimies viihtyi tilan apumiehen hom-missa puolisen vuotta. ”Aion vielä kirjoittaa näistä kokemuksistani. Se ei ole seuraava kirjani, mutta ehkä si-tä seuraava”, Koch tokaisee. ■